

Hosper/Onix architecten zet in op de belevingswaarde van de architectuur, op het beeld van huiselijkheid en de nadrukkelijke aanwezigheid van het landschap

Dierendonckblancke Architecten baseert zich op het organisatieschema van de bestaande paviljoenen. Alleen de beeldtaal wordt geactualiseerd. In het voorstel wordt de metafoor van het huis tot voornaamste vormelijke motief gemaakt. De nieuwe paviljoenen krijgen een uitgesproken dakvorm. De verschillende woningen vormen samen een kleine nederzetting gegroepeerd rond een woonerf. Het drukke verkeer in het park wordt afgeremd door een poortgebouwtje dat de ingang van de woningengroep markeert.

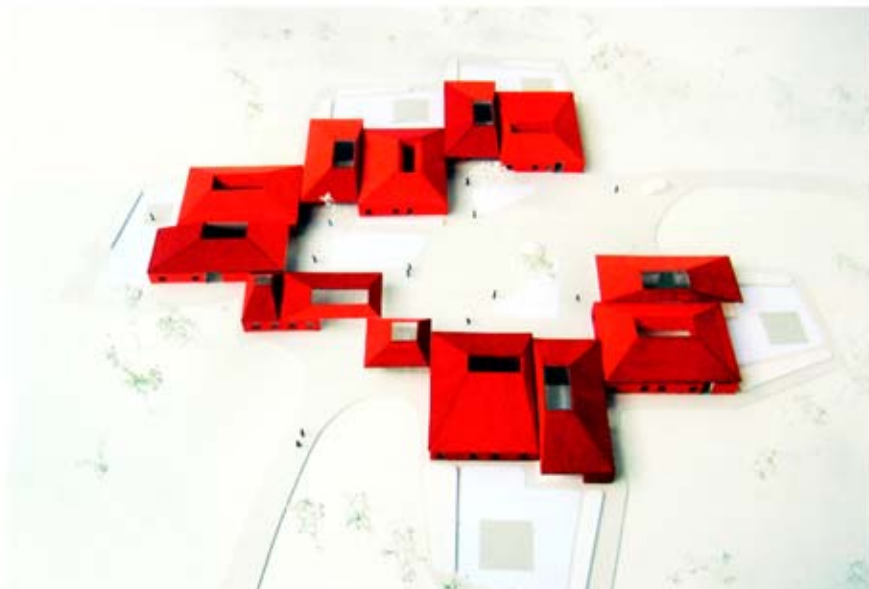
Een eerste afwijkend voorstel is van Huiswerk. Ze noemen hun voorstel een 'zorgloods'. Zoals in vele andere projecten spelen de ontwerpers een slim spel met de taal van de architectuur. De loods is als typologie uiterst compact, gemakkelijk te bouwen en flexibel in te delen. De exuberante interieurvormgeving, met speciaal daartoe ontworpen behangpapier en kleurtonen die variëren naar gelang de aard van de bewoners, moet daarentegen het zuiver instrumentele karakter van de basisinfrastructuur temperen. Het voorstel van Huiswerk maakt duidelijk tot welke evenwichtsoefening het architecturale luik van de opdracht leidt. Wat is de geschikte typologie? Er worden immers allerhande, ook paradoxale of moeilijk te verwezenlijken aspiraties aan de architectuur van gebouwen toegeschreven. Enerzijds is de verzorging en behandeling van de bewoners zo specifiek dat er aan de architectuur talloze technische vereisten worden gesteld: inzake akoestiek, ventilatie en verwarming, de ergonomie en de veiligheid. Anderzijds geeft de gespecialiseerde literatuur aan dat de nieuwe zorginstellingen niet langer op een instelling mogen

Dierendonckblancke Architecten baseert zich op het organisatieschema van de bestaande paviljoenen: de verschillende woningen vormen samen een kleine nederzetting gegroepeerd rond een woonerf

lijken. De woningen mogen zich niet als een hospitaal of een gevangenis voordoen. Het wonen moet er volstrekt normaal lijken. Huiswerk stelt een bouwtypologie voor die in eerste instantie 'ongepast' lijkt, maar die bij nader inzien de initiële uitgangspunten van de opdrachtgever scherp stelt. De technische en organisatorische aspecten, zo lijken de architecten hier te poneren, zijn een zaak van de typologie; het bekomen van een huiselijke sfeer is een kwestie van inrichting en decoratie. Huiswerk is zich zeer bewust van de kracht en het belang van de werking van de architectuur. Gebouwen accommoderen niet enkel het gehuisveste programma. Ze verschaffen deze ook de gepaste uitdrukingsvorm. Door de woongemeenschap in een 'gedecoreerde loods' onder te brengen stellen ze met andere woorden de opdracht zelf in vraag. Alleen stelt zich nu de vraag wie er bij dit kritische, zelfbewuste spel echt baat zou kunnen hebben: de bewoners, het personeel, de ouders die hun kinderen wekelijks in de zorgloods opzoeken?

Net zoals Huiswerk doet het vijfde architectuurbureau een verrassende zet. Tv_BEL! focust echter niet alleen op het architecturale luik van de opdracht. Ze gebruiken de vraag van de opdrachtgever om een nieuw vestigingsmodel voor het volledige domein te ontwikkelen. Indien experts verlangen dat personen met een verstandelijke handicap in een echt huis wonen, waarom zouden ze dan niet in een heus dorp kunnen worden gehuisvest? Het is deze logische deductie die aan de basis ligt van het ontwerpvoorstel van tv_BEL!. Het bureau ontwerpt dus niet langer vrijstaande paviljoenen in het park, maar vat deze op als een dorp. Het uiteindelijke ontwerp

kan zowel als één groot multifunctioneel wooncomplex met 270 kamers worden opgevat, als vijf grote paviljoenen met telkens 54 kamers met aangepaste voorzieningen, of als 27 woningen met telkens tien kamers. We zien opnieuw de hiërarchische organisatiestructuur die ook de bestaande paviljoenen karakteriseerde. De verdichtingoperatie is slim en het nieuwe vestigingsmodel biedt een aantal niet te miskennen voordelen. De ontwerpers verdelen de vierkante dorpskern volgens een eenvoudig rasterpatroon. De afstanden tot het behandelingsgebouw en het dienstengebouw worden op deze manier sterk gereduceerd en er ontstaat een goed te beheren logistiek circuit. Een patchwork van pleinen, straten en private binnentuinen en de dominante aanwezigheid van ruisende bomenkruinen houden de verschillende entiteiten bijeen.

De mooiste bijdrage is wellicht de voorgestelde patiënttypologie waaruit het mededogen van de ontwerpers blijkt. Zoals in de meeste instellingen worden in de Gielse Bossen de bewoners volgens bepaalde klassen ingedeeld. Er zijn bewoners die zelfstandig kunnen handelen, maar er zijn ook bewoners waarvoor bijzondere voorzorgsmaatregelen moeten worden getroffen. In tegenstelling tot de andere bureaus negeert tv_BEL! de bijzondere randvoorwaarden niet. Met behulp van een reeks typologische varianten op de patiëntwoning omzeilt het architectuurbureau de stigmatisering die van traliwerk uitgaat. In principe worden alle bewoners in eenzelfde type woning gehuisvest. Alleen worden er via de architectuur aangepaste maatregelen genomen, waardoor er aan de individuele bewoners kansen worden geboden in functie van hun mogelijk-

heden of beperkingen. Naargelang de positie van de woning in het raster, naar gelang de plaats van de kamer in het bouwblok, naargelang de vermogens van de patiënt, kunnen door subtiële variaties op de typologie ofwel een vergezicht worden geboden, een zicht op de besloten binnentuin, een toegang tot een afgeschermd individuele tuin bij de kamer, de directe en vrije toegang tot het openbare domein.

Het is wellicht juist dat de architectuur vaak niet meer is dan een decoratieve laag die moet verhullen wat er bij het bouwen echt op het spel staat. Het is eveneens plausibel om te denken dat familie en vrienden van mensen met een ernstige verstandelijke handicap door het precare denkbeeld van het normale leven in een normaal huis kunnen worden getroost. Het ontwerp en de aanpak van tv_BEL! maakt echter duidelijk dat architectuur ook over meer kan gaan dan beide gemeenplaatsen doen vermoeden. Het is frappant dat precies een architectuurprogramma dat ons begripsvermogen te boven gaat en dat ons bijgevolg verplicht om zeer bedachtzaam te spreken en te handelen, laat zien dat een oud criterium zoals 'gepastheid' – 'commoditas' – betekenisvol blijft.

Het bekomen van een huiselijke sfeer in de 'zorgloods' van Huiswerk is een kwestie van achteraf in te vullen inrichting en aan te brengen decoratie

Indien experts verlangen dat personen met een verstandelijke handicap in een echt huis wonen, waarom zouden ze dan niet in een heus dorp kunnen worden gehuisvest?

Tv_BEL! ontwerpt geen vrijstaande paviljoenen in het park, maar vat het geheel op als een dorp. Variaties in de architectuur bieden de individuele bewoners kansen in functie van hun mogelijkheden of beperkingen

